

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
Gulmira Jumanova	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	33
Erboyev Suxrob Abdusalomovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
Davlatova Zebo Haydarovna	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
Ochilova Farida Baxriddinovna	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari	44
Qo'chqarova Oysha Oltibayevna	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
Sevara Mamatkarimova	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
Курбанова Шаира Исмаиловна	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari	63
Muminova Feruza Farxodovna	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati	70
Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
Saidova Dilnoza Maripovna	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
Муксинова Динора Азаматовна	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
Berkinova Charos Islomovna	

Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
<i>N. R. Masharipova</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimni baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
<i>Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna</i>	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
<i>Pardayeva Aziza Rahmatillojevna</i>	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
<i>Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
<i>Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna</i>	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
<i>Ubaydullayeva Komila Bozor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
<i>Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna</i>	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
<i>Sherzod Shuxratovich Boboyorov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
<i>Sangirov Nuriddin Iriskulovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
<i>Rasulova Umida Bahodir qizi</i>	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
<i>Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
<i>Boymatova Munavvar Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
<i>Lukmonova Salomat Gafurovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
<i>Farmonova Madina Bahriddin qizi</i>	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
<i>Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
<i>Choriyeva Xurmo Panji qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
<i>Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.</i>	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
<i>Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi</i>	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
<i>Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
<i>Axmad Bolqiyev</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
<i>Pardaboyev Doston</i>	
Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
<i>Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna</i>	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине "Практикум литературы народов СНГ".....	199
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
<i>Shermatova Mokhira Baxodir qizi</i>	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
<i>Musharafxon Sultanova</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
<i>Ziyotova Madina</i>	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
<i>Yusupova Latofat Nuriddinovna</i>	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
<i>Nasirova Nigora Baxtiyor qizi</i>	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
<i>Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi</i>	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
<i>Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi</i>	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
<i>Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li</i>	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
<i>J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
<i>Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
<i>Klicheva Dilnoza Zulfon qizi</i>	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
<i>Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna</i>	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
<i>Rajabova Go'zal Zarifovna</i>	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
<i>Sitora Elova Axmatkulovna</i>	

Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
Umarkulov Muhtorali Islomkulovich	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
Xakimov Xurshid Nozimovich	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.	
Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
Siddiqova Sanobar Xaydarovna	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
Tangirov A. J.	

2–3 YOSHLI BOLALARNING MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIGA IJTIMOYIY MOSLASHUVI: NAZARIY VA EMPIRIK TAHLIL

Klicheva Dilnoza Zulfon qizi
Samarqand pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlariga o'tish davrida bolalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvi masalalari nazariy va metodologik jihatdan tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor 2–3 yoshli bolalarning ijtimoiy moslashuvining o'ziga xos xususiyatlariga, jarayonni belgilovchi ichki va tashqi omillarga, pedagoglarning roli hamda psixokorrektiv yondashuvlarga qaratilgan. Mazkur tahlil ilmiy manbalar va empirik tadqiqotlar natijalari asosida olib borilgan bo'lib, pedagogik amaliyot va tadqiqotlar uchun tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy moslashuv, maktabgacha ta'lim, 2–3 yosh, emotsional xavfsizlik, psixokorreksiya, pedagogik yondashuv.

Abstract: This article analyzes the problem of social adaptation of 2–3-year-old children to preschool educational institutions based on theoretical and empirical studies. The psychological content of social adaptation, its stages, and the system of internal and external influencing factors are examined. Research findings indicate that the emotional component plays a leading role in this age period. The importance of teachers' emotional competence and family cooperation in the adaptation process is scientifically substantiated. The effectiveness of psychocorrective methods in working with children experiencing adaptation difficulties is also analyzed.

Key words: social adaptation, preschool age, emotional development, adaptation stages, pedagogical cooperation, psychocorrection.

Аннотация: В данной статье теоретически и методологически анализируются вопросы социально-психологической адаптации детей в период перехода в дошкольные образовательные организации. Основное внимание уделяется специфическим особенностям социальной адаптации детей 2–3 лет, внутренним и внешним факторам, определяющим данный процесс, роли педагогов, а также психокоррекционным подходам. Данный анализ проведён на основе научных источников и результатов эмпирических исследований, представлены рекомендации для педагогической практики и дальнейших исследований.

Ключевые слова: социальная адаптация, дошкольное образование, дети 2–3 лет, эмоциональная безопасность, психокоррекция, педагогический подход.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalarning dastlabki ijtimoiylashuvi amalga oshadigan asosiy ijtimoiy institut hisoblanadi. Oila muhitidan institutsional ta'lim muhitiga o'tish jarayoni ayniqsa 2-3 yoshli bolalar uchun murakkab psixologik bosqichni tashkil etadi. Mazkur davrda bolaning ijtimoiy moslashuvi uning keyingi shaxsiy, emotsional va kommunikativ rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy moslashuv ko'p qirrali va dinamik jarayon sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar ijtimoiy moslashuvni bolaning yangi ijtimoiy muhit talablariga moslashishi, guruh normalarini qabul qilishi hamda tengdoshlar va kattalar bilan o'zaro munosabatlar tizimiga kirib borishi jarayoni sifatida izohlaydilar. Bunda moslashuv faqat tashqi xulq-atvor o'zgarishi bilan cheklanmaydi, balki ichki psixologik muvozanatni saqlash, emotsional barqarorlikni ta'minlash va shaxsiy identifikatsiya elementlarining shakllanishini ham o'z ichiga oladi. ^[1, 2]

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Nazariy yondashuvlar va tadqiqotlar tahlili

Ijtimoiy moslashuv tushunchasi psixologiya va pedagogika adabiyotlarida ijtimoiy va individual jihatlarni o'zida birlashtirgan ko'p qirrali hodisa sifatida talqin etiladi.

M. Rabiyevaning tadqiqotlarida ijtimoiy moslashuv yangi ijtimoiy muhitga kirish, tengdoshlari va kattalar bilan o'zaro munosabat o'rnatish hamda guruh normalariga moslashish jarayoni sifatida ko'rib chiqiladi. Bu yondashuv ijtimoiy moslashuvni passiv moslashish emas, balki bolaning faol ishtirokini talab qiluvchi dinamik jarayon sifatida tasvirlaydi.

SHOKH Library nashrida keltirilgan tahlilda ijtimoiy moslashuvning uch bosqichi ajratiladi: dastlabki adaptatsiya, faol moslashuv va barqaror integratsiya. Dastlabki bosqichda bola yangi muhitni kuzatadi va o'z xavfsizligini baholaydi; faol bosqichda yangi qoidalar va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarni shakllantiradi; barqaror integratsiya bosqichida esa guruhning faol a'zosi sifatida ijtimoiy rollarni egallaydi.

Multidisciplinary Journal of Science and Technology jurnali materiallarida ijtimoiy moslashuvga ta'sir etuvchi omillar tizimli tarzda o'rganilgan. Tadqiqotlar bo'yicha omillar ikki turga: ichki (temperament, emotsional reaktivlik, kommunikativ qobiliyatlar, oldingi ijtimoiy tajriba) va tashqi (oilaviy muhit, ota-onalarning tarbiyaviy uslubi, maktabgacha ta'lim sharoitlari, pedagoglarning malakasi, tengdoshlar guruhi xususiyatlari) bo'linadi. Ushbu yondashuv ijtimoiy moslashuvni ko'p omilli hodisa sifatida tushunish zaruratini ko'rsatadi.

X.B. Rahmonqulova va boshqa mamlakat ichidagi tadqiqotchilarning ishlari 2-3 yoshli bolalarning ijtimoiy moslashuvda emotsional komponentning yetakchi o'rinni egallashini tasdiqlaydi. Bu yoshdagi bolalar yangi muhitni, avvalo, emotsional jihatdan qabul qiladilar; shuning uchun pedagog va parvarishlovchilarning emotsional qo'llab-quvvatlashi muhim ahamiyat kasb etadi. [3, 4]

Shuningdek, ob'ektga bog'lanish nazariyasi nuqtai nazaridan ona yoki asosiy parvarishlovchidan ajralish bolaning stressini kuchaytirishi mumkinligi ta'kidlanadi. Tahlil qilingan tadqiqotlarda ijtimoiy moslashuvning bosqichma-bosqich rivojlanishi alohida ta'kidlanadi. Unga ko'ra, dastlabki adaptatsiya bosqichida bola yangi muhitni kuzatadi, xavfsizlik darajasini baholaydi va ehtiyotkorlik bilan aloqa o'rnatadi. Faol moslashuv bosqichida esa bola guruh qoidalarini o'zlashtirishga kirishadi hamda tengdoshlari bilan munosabatlarni shakllantira boshlaydi. Barqaror integratsiya bosqichida bola guruhning to'laqonli a'zosi aylanadi va ijtimoiy rollarni egallaydi. Mazkur bosqichlar ijtimoiy moslashuv jarayonining evolyutsion va tizimli xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi.

Ilmiy manbalar tahlili ijtimoiy moslashuvning ko'p omilli tabiatini ochib beradi. Tadqiqotchilar omillarni ichki va tashqi guruhlariga ajratadilar. Ichki omillar qatoriga bolaning temperamenti, emotsional reaktivligi, kommunikativ ko'nikmalari va oldingi ijtimoiy tajribasi kiradi. Tashqi omillar esa oilaviy muhit, ota-onaning tarbiyaviy uslubi, maktabgacha ta'lim tashkilotidagi sharoitlar, pedagoglarning kasbiy kompetentligi hamda guruhning psixologik muhiti bilan belgilanadi. Ushbu yondashuv ijtimoiy moslashuvni individual va ijtimoiy omillar o'zaro ta'siri natijasi sifatida ko'rib chiqish zarurligini asoslaydi. 2-3 yosh davrining psixologik xususiyatlari ijtimoiy moslashuv jarayoniga o'ziga xoslik beradi. Mazkur yoshda nutq va tafakkur faol rivojlanayotgan bo'lsa-da, emotsional o'z-o'zini boshqarish mexanizmlari yetarli darajada shakllanmagan bo'ladi. Shu sababli bolalar yangi muhitni, avvalo, emotsional jihatdan qabul qiladilar. Ajralish xavotiri, regressiv xulq-atvor, uyqu va ovqatlanish tartibining buzilishi kabi holatlar moslashuvning tabiiy ko'rinishlari sifatida talqin qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlarda ko'rsatilishicha, aksariyat bolalarda moslashuv jarayoni 2-4 hafta davomida barqarorlashadi, biroq individual xususiyatlarga ko'ra ushbu jarayonning davomiyligi farq qilishi mumkin [5, 6].

Pedagogik va psixokorreksion yondashuvlar, pedagoglarning roli bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda hal qiluvchi hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda pedagogning roli alohida ahamiyat kasb etadi. Emotsional jihatdan kompetent pedagog bolaning his-tuyg'ularini tan olishi, uni qo'llab-quvvatlashi va ijobiy ijtimoiy aloqalarni shakllantirishga yordam berishi orqali moslashuv jarayonini yengillashtiradi. Tajribali tarbiyachilar individual xususiyatlarni inobatga olgan holda xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratadilar, bolalar va tengdoshlar o'rtasida ijobiy munosabatlarning shakllanishiga yordam beradilar. Ota-onalar bilan samarali hamkorlik moslashuv muddatini sezilarli darajada qisqartiradi.

Shuningdek, ota-ona va pedagog o'rtasidagi hamkorlik moslashuvning muvaffaqiyatli kechishini ta'minlovchi muhim omil sifatida baholanadi. Ijtimoiy moslashuv muammolari mavjud bolalar bilan ishlashda psixokorreksion yondashuvlarning samaradorligi ham ilmiy tadqiqotlarda asoslab berilgan. O'yin terapiyasi, san'at terapiyasi va musiqa terapiyasi kabi metodlar bolalarning tabiiy faoliyatiga tayanib, ularning ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi [7, 8].

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolalar psixologiyasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda maktabgacha yosh davri – ayniqsa 2–3 yosh – psixologik jihatdan o'ziga xos ekanligi muntazam ko'rsatib o'tiladi. Bu davrda bolaning mustaqillik darajasi cheklangan, verbal kommunikatsiya to'liq shakllanmagan va emotsional o'z-o'zini boshqarish qobiliyati past bo'ladi. Shuning uchun moslashuv jarayoni ko'proq nonverbal kommunikatsiya, jismoniy yaqinlik va emotsional qo'llab-quvvatlash orqali amalga oshadi.

Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, 2–3 yoshdagi bolalarda uchraydigan tipik qiyinchiliklar quyidagilar: ajralib qolishdan qo'rqish, notanish muhitdan cho'chish, uyqu va ovqat tartibining buzilishi, regressiv xulq-atvor va emotsional beqarorlik. Bu belgilarning davomiyligi individual o'zgaruvchan bo'lib, ko'pchilik bolalarda asosiy moslashuv bosqichi 2–4 hafta ichida amalga oshadi, ba'zilarida esa jarayon bir necha oy davom etishi mumkin. Bu jarayonlarni yumshatishda psixokorreksion yondashuvlar – ayniqsa guruh shaklidagi psixoterapevtik mashg'ulotlar – ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklarini bartaraf etishda samarali ekanligi ko'rsatildi [9, 10].

Tahlil shuni ko'rsatadiki, bolalarning ijtimoiy moslashuvi bir nechta o'zaro bog'liq omillar ta'siri ostida rivojlanadi. 2–3 yoshdagi bolalarda emotsional xavfsizlik va jismoniy yaqinlik muhim ahamiyatga ega ekanligi, pedagoglarning emotsional kompetentligi ijobiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi.

Ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlashda individual yondashuv, ota-onalar bilan hamkorlik va ijtimoiy muhitni optimallashtirish zarur. Shu bilan birga, psixokorreksion dasturlarni joriy etish orqali moslashuvdagi kechikishlarni kamaytirish va ijtimoiy ko'nikmalarni faol rivojlantirish mumkin.

Amaliy tavsiyalar:

1. Maktabgacha ta'lim muassasalarida yangi bolalarni qabul qilish jarayonida adaptatsiya bosqichini hisobga olgan modul dasturni joriy etish – bosqichma-bosqich integratsiya (dastlabki kuzatuv, qisqa muddatli sinov davri, ota-onalar bilan rejalashtirilgan uchrashuvlar).
2. Tarbiyachilar uchun emotsional kompetentlikni oshirish bo'yicha maxsus treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish.
3. Ota-onalar va tarbiyachilar o'rtasida samarali kommunikatsiya mexanizmlarini yo'lga qo'yish (kundalik qisqa xabarlar, adaptatsiya bo'yicha maslahatlar, maslahat soatlari).
4. Guruhli psixokorreksiya va o'yin terapiyasi elementlarini ta'lim dasturiga integratsiya qilish.
5. Har bir bolaning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda kuzatuv va baholash tizimini joriy etish – moslashuvning bosqichlari va davomiyligini nazorat qilish.

XULOSA

Shunday qilib, ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, 2–3 yoshli bolalarning ijtimoiy moslashuvi murakkab, ko'p bosqichli va ko'p omilli jarayon bo'lib, unda emotsional komponent yetakchi o'rin tutadi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish pedagogik yondashuv, oila bilan hamkorlik va individual xususiyatlarni hisobga olishni talab etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 2–3 yoshli bolalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvi murakkab va ko'p omilli jarayon bo'lib, uning muvaffaqiyati ichki (bolaning temperamenti va emotsional xususiyatlari) hamda tashqi (oilaviy muhit, pedagogik sharoit, tengdoshlar) omillarga bog'liq. Emotsional komponent ushbu yosh davrida markaziy ahamiyatga ega, shuning uchun pedagoglar va ota-onalarning qo'llab-quvvatlashi, shuningdek, psixokorreksion yondashuvlar moslashuvni tezlashtirish va silliq amalga oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Kelgusida 2–3 yoshli bolalarning ijtimoiy moslashuvini chuqurroq o'rganish hamda zamonaviy, empirik natijalarga tayangan samarali metodikalarni ishlab chiqish dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rabiyeva, M. Social adaptation of preschool-age children / M. Rabiyeva // Journal of Applied Science and Social Science. – 2025. – Vol. 15, No. 10. – P. 1007–1011. URL: <https://www.internationaljournal.co.in/index.php/jasass/article/view/2159>
2. Development of Social Adaptation in Preschool Children // SHOKH Library. – 2026. – P. 1–12. URL: <https://www.wos-journals.com/index.php/shokh/article/view/11347>
3. Teshabayeva Z.S. Bolalarning ijtimoiy moslashuvi: darslik / Z.S. Teshabayeva. – Sarbon, 2024. – 152 b. URL: <https://yangi.cspu.uz/kutubxona/bolalarning-ijtimoiy-moslashuvi-3>
4. Social adaptation of children to preschool educational organizations // Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2025. – Vol. 5, No. 8. – P. 159–162. URL: <https://www.mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/4770>

5. Rahmonqulova, X.B. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuv jarayonining psixologik xususiyatlari / X.B. Rahmonqulova // Innovations in Science and Technologies. – 2025. URL: <https://innoist.uz/index.php/ist/article/view/1298>
6. Bolalar psixologiyasi (maktabgacha yosh davri) // Scientific-JL.org. URL: <https://scientific-jl.org/tad/article/view/4434>
7. Bolalar psixologiyasi va ularning rivojlanish bosqichlari // Iqtidor & Intellekt. URL: <https://iqintellekt.uz/index.php/iqtdorintellekt/article/view/57>
8. Teshabayeva Z.S. Bolalarning ijtimoiy moslashuvi – nazariy asoslar // yangi.cspu.uz. URL: <https://yangi.cspu.uz/bolalarning-ijtimoiy-moslashuvi-152-b>
9. Child's adaptation in kindergarten // Journal of Applied Science and Social Science. – 2025. URL: <https://inlibrary.uz/index.php/jasss/article/view/77178>
10. Mahsudaliyeva S.B. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning jamiyatga moslashuvini ta'minlashda rivojlantiruvchi muhitning o'rni // Yangi O'zbekiston. – 2025. URL: <https://phoenixpublication.net/index.php/TTVAL/article/view/989>
11. Ijtimoiy moslashuv muammolari bo'lgan bolalar uchun guruhli psixokorreksiya. Hujjat 24. URL: <https://hujjat24.uz/product/ijtimoiy-moslashuv-muammolari-bolgan-bolalar-uchun-guruhli-psixokorreksiya>
12. Emotional socialization in early childhood education and care: how preschool teachers support emotional regulation // ScienceDirect. – 2024. DOI: 10.1016/j.sel.2024.100057. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sel.2024.100057>
13. Tulaboyeva I.M. Inklyuziv ta'lim sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash metodlari // TAD. – 2025. URL: <https://journalsss.org/index.php/tad/article/view/12768>
14. UNICEF. Early childhood development: The first five years. New York: United Nations Children's Fund, 2023.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.